

LONG-TERM INTANGIBLE ASSET TRENDS IN FINANCIAL STATEMENTS OF PHARMACEUTICAL COMPANIES

TREND KRETANJA DUGOTRAJNE NEMATERIJALNE IMOVINE U FINANCIJSKIM IZVJEŠTAJIMA PODUZEĆA IZ FARMACEUTSKE INDUSTRIJE

CITA, Melita & STJEPANOVIC, Slobodanka

Abstract: Long-term intangible asset is an asset which is not physical in nature and which primarily emerges in the form of patents, licences, development costs, computer programmes and other rights. Into day's modern, knowledge and technology-based business operations, it is becoming an increasingly important source of economic values. This paper aims at determining the long-term intangible asset trends in pharmaceutical industries balance sheets in the period from 2012 until 2016.

Key words: intangible asset, pharmaceutical industry, descriptive statistics

Sažetak: Dugotrajna nematerijalna imovina je imovina bez fizičkih obilježja koja se najčešće pojavljuje u obliku patenata, licencija, izdataka za razvoj, računalnih programa i ostalih prava. U suvremenom poslovanju koje se bazira na znanju i tehnologijama ona postaje sve važniji izvor ekonomskih vrijednosti. Ciljevi ovoga rada su utvrditi trend kretanja dugotrajne nematerijalne imovine u bilancama poduzeća iz farmaceutske industrije u razdoblju od 2012. godine do 2016. godine.

Ključne riječi: nematerijalna imovina, farmaceutska industrija, deskriptivna statistika

Authors' data: Melita Cita, mr. sc., VERN' University of Applied Science, Zagreb, J.Jelačića 3, melita.cita@vern.hr; Slobodanka Stjepanović, mr.sc., Faculty of Economics in Osijek, Gajev trg 7, slobodanka.stjepanovic@efos.hr

1. Uvod

Dugotrajna nematerijalna imovina predstavlja imovinu koja ima nenovčana obilježja i nema fizičkih karakteristika. U današnje vrijeme, u svijetu poslovanja, nezamislivo je da postoji poduzeće koje u svom poslovanju ne koristi neki oblik nematerijalne imovine. Nematerijalna imovina je kod nekih poduzeća zastupljenija u bilancnoj aktivni zbog prirode njihove djelatnosti, kao što je slučaj kod poduzeća iz farmaceutske industrije. Ciljevi ovog rada su utvrđivanje porasta ili smanjenja dugotrajne nematerijalne imovine u bilancama poduzeća iz farmaceutske industrije u razdoblju od 2012. godine do 2016. godine i utvrđivanje njezinih udjela u aktivni. Prema određenim ciljevima rada postavljeno je i istraživačko pitanje: Postoji li značajna razlika u udjelu dugotrajne nematerijalne imovine kod poduzeća iz farmaceutske industrije? U empirijskom dijelu rada pokušat će se odgovoriti na navedeno istraživačko pitanje. Rad je strukturiran na način da je nakon uvoda u drugom poglavlju iznesen teorijski okvir, te u trećem poglavlju definiran uzorak i metodologija istraživanja, dok su u četvrtom poglavlju dati rezultati istraživanja. U zaključnom poglavlju iznose se završne konstatacije proizašle iz provedenog istraživanja.

2. Teorijski okvir

Dugotrajna nematerijalna imovina zauzima sve veći udio u strukturi imovine poduzeća, posebice onih koja se uvelike zasnivaju na znanju i tehnologijama.

Ova imovina je neopipljiva, tj. nema fizička obilježja.

Jerman, Kavčić, Kavčić [1] su komparativnom analizom podataka za Hrvatsku, Sloveniju, Češku, Njemačku i SAD utvrdili kako "nematerijalna imovina predstavlja bitan dio imovine za gospodarstva s tradicionalnim tržištima, što nije slučaj u post-tranzicijskim i tranzicijskim gospodarstvima, usprkos činjenici da mnoge analize naglašavaju njenu rastuću važnost u današnjem poslovnom okruženju".

Roška, Milun, Gozze Gučetić [3] analizirali su trend kretanja materijalne i nematerijalne imovine u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2009 do 2012. godine na osnovi podataka o ovoj imovini poslovnih subjekata koji kotiraju na Zagrebačkoj burzi i utvrdili kako ne postoje statistički značajne promjene nematerijalne imovine.

Pešević[2] ističe kako mnogi poslovni subjekti imaju mogućnosti nabavljanja iste tehnologije ali „ono što čini razliku među njima je, prvenstveno, nematerijalna imovina u svim svojim oblicima. To bi trebalo da bude ono što konkurencija nema, zapravo, ona prednost koja dramatično pravi razliku među kompanijama.“

Postupanje s dugotrajnom nematerijalnom imovinom s računovodstvenog stajališta definirano je Hrvatskim standardom financijskog izvještavanja 5 (HSFI 5) - Dugotrajna nematerijalna imovina i Međunarodnim računovodstvenim standardom 38 (MRS 38) - Nematerijalna imovina.

HSFI 5 „zahtijeva da poduzetnik prizna neku nematerijalnu imovinu samo ako su ispunjeni određeni kriteriji. Standard također uređuje kako treba mjeriti knjigovodstvenu vrijednost nematerijalne imovine i zahtijeva određeno objavljivanje o nematerijalnoj imovini.“ [4]

Prema ovom standardu „Nematerijalna imovina je nemonetarna imovina bez fizičkih obilježja koja se može identificirati.” [4] Ovim standardom također je definirano da se dugotrajna nematerijalna imovina “može identificirati ako:

(a) je odvojiva, odnosno ako se može odvojiti ili razlučiti od poduzetnika i prodati, prenijeti, licencirati, iznajmiti ili razmijeniti, bilo pojedinačno ili zajedno s povezanim ugovorom, imovinom ili obvezom, ili

(b) proizlazi iz ugovornih ili drugih zakonskih prava, bez obzira na to mogu li se ta prava mogu prenijeti ili odvojiti od poduzetnika ili od drugih prava i obveza.

Nematerijalna imovina obuhvaća sljedeće vrste imovine: izdaci za razvoj, patenti, licencije, koncesije, zaštitni znaci, *software*, dozvola za ribarenje, franšize i ostala prava, *goodwill*, predujmovi za nematerijalnu imovinu i ostalu nematerijalnu imovinu.”[4]

Isto tako ovaj standard definira i mogućnosti priznavanja nematerijalne imovine “Neku se nematerijalnu imovinu treba priznati samo ako i isključivo ako:

a) je vjerojatno da će očekivane buduće ekonomske koristi koje se mogu pripisati imovini pritijecati poduzetniku, i

b) trošak nabave te imovine se može pouzdano izmjeriti.”[4]

MRS-om 38 definirano je kako se mjeri knjigovodstvena vrijednost nematerijalne imovine te koje podatke o nematerijalnoj imovini su poslovni subjekti obvezni objaviti. Početno se imovina sukladno ovom standardu mjeri po trošku, a nakon početnog priznavanja poslovni subjekt odabire ili model troška ili model revalorizacije. Prema modelu troška „Nakon početnog priznavanja, nematerijalna imovina će se mjeriti po trošku umanjenom za akumuliranu amortizaciju i akumulirane gubitke od umanjenja“.[5]

Prema modelu revalorizacije „Nakon početnog priznavanja, nematerijalna imovina će se mjeriti po revaloriziranom iznosu, koji je fer vrijednosti na datum revalorizacije umanjena za kasnije akumuliranu amortizaciju i kasnije akumulirane gubitke od umanjenja“[5]

3. Definicija uzorka i metodologija istraživanja

U farmaceutskoj industriji u Republici Hrvatskoj posluje više od trideset poduzeća [6] koja bilježe značajan rast izvoza i zaposlenosti. To je jedan od sektora hrvatskog gospodarstva u kojem se intenzivno ulaže u istraživanje i razvoj [7]. Zato su za ovo istraživanje i odabrana poduzeća (d.d. i d.o.o.) iz farmaceutske industrije i to iz područja djelatnosti C- prerađivačka industrija, odjeljak 21 proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda, razred djelatnosti 21.20 proizvodnja farmaceutskih pripravaka i iz područja djelatnosti G – trgovina na veliko i malo, odjeljak 46 – Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima, razred djelatnosti 46.46 Trgovina na veliko farmaceutskim proizvodima [8]. Odabrani uzorak čini 10 poduzeća koja su najveća po prihodu od kojih se četiri poduzeća bave proizvodnjom farmaceutskih pripravaka, a šest poduzeća trgovinom na veliko farmaceutskim proizvodima.

Trend kretanja dugotrajne nematerijalne imovine poduzeća iz uzorka izvršen je za petogodišnje razdoblje od 2012. do 2016. godine i u tu svrhu korišteni su financijski izvještaji koji su preuzeti sa stranica Fine - rgfi javna objava [9] i koji su obrađeni pomoću metoda financijske i statističke analize.

Poduzeća koja su činila uzorak su sljedeća: Pliva Hrvatska d.o.o., Belupo d.d., Jadran Galenski Laboratorij d.d. (JGL), Hospira Zagreb d.o.o. (*proizvodnja farmaceutskih pripravaka*), Medika d.d., Phoenix Farmacija d.d., Medical Intertrade d.o.o., Oktal Pharma d.o.o., Krka – Farma d.o.o. i L'Oreal Adria d.o.o. (*trgovina na veliko farmaceutskim proizvodima*). Podaci za dugotrajnu nematerijalnu imovina kod Plive Hrvatska d.o.o., Medike d.d., Oktal Pharma d.o.o., JGL-a d.d. i Belupa d.d. uzeti su iz konsolidiranih financijskih izvještaja. Prema Zakonu o računovodstvu [10] navedena poduzeća su klasificirana kao velika poduzeća, osim L'Oreal Adria d.o.o. koje je srednje poduzeće.

4. Rezultati istraživanja

U ovom poglavlju prikazani su rezultati istraživanja koje se odnosilo na utvrđivanje porasta ili smanjenja dugotrajne nematerijalne imovine u bilancama poduzeća iz farmaceutske industrije u razdoblju od 2012. godine do 2016. godine, kao i utvrđivanje njihovih udjela u aktivi. Kod istraživanja dugotrajne nematerijalne imovine uzeti su podaci iz financijskih izvještaja gdje je prikazana sadašnja vrijednost nematerijalne imovine, što znači da je nabavna vrijednost nematerijalne imovine umanjena za akumuliranu amortizaciju.

U tablici 1. prikazan je udjel dugotrajne nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini i ukupnoj imovini poduzeća iz uzorka u razdoblju 2012. do 2016. godine.

God.	Nematerijalna imovina (u 000 kuna)	Dugotrajna imovina (u 000 kuna)	Udjel (%) u dug. imovini	Ukupna aktiva (u 000kuna)	Udjel (%) u aktivi
2012	488.676	6.389.083	7,65	16.733.083	2,92
2013	491.078	6.843.303	7,21	16.659.097	2,95
2014	501.202	7.641.815	6,56	17.950.213	2,80
2015	508.672	7.689.903	6,61	16.041.941	3,20
2016	499.500	7.091.739	7,04	16.310.180	3,10

Tablica 1. Udjel dugotrajne nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini i ukupnoj imovini poduzeća iz uzorka u razdoblju 2012. do 2016. godine

Na osnovu podataka prikazanih u tablici može se zaključiti da se od 2012. godine udjel nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini smanjivao, da bi neznatno porastao u 2015. u odnosu na 2014. godinu (0,76%), odnosno u 2016. u odnosu na 2015. godinu za 6,6%. Udjel dugotrajne nematerijalne imovine u ukupnoj aktivi imao je trend povećanja u 2013. u odnosu na 2012. godinu od 1,03%, odnosno 14,3% u 2015. u odnosu na 2014. godinu. Smanjenje udjela nematerijalne imovine u aktivi iznosilo je 5,11% u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu, odnosno 3,12% u 2016. u odnosu na 2015. godinu.

U tablici 2. prikazan je trend kretanja dugotrajne nematerijalne imovine u razdoblju od 2012. do 2016. godine na osnovu izračuna pomoću baznih indeksa (2012.=100).

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Vt udjela nematerijalne u dugotrajnoj imovini		-5,76	-14,3	-13,6	-7,97
Vt udjela nematerijalne imovine u aktivi		1,03	-4,1	9,6	6,16

Tablica 2. Verižni indeksi (Vt) udjela dugotrajne nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini i u aktivi poduzeća iz uzorka u razdoblju 2012. do 2016. godine (2012. =100)

Na osnovu izračuna pomoću baznih indeksa (2012.=100) uočava se da se udjel nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini smanjivao od 5,76% do čak 14,3% koliko je iznosio u 2014. godini u odnosu na baznu godinu. Kod izračuna udjela nematerijalne imovine u aktivi uočava se povećanje udjela od 1,03% u 2013. godini, odnosno 9,6% u 2015. godini i 6,16% u 2016. godini u odnosu na 2012. godinu.

Kako je cilj ovog rada bio utvrđivanje udjela nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini i aktivi poduzeća iz farmaceutske industrije u razdoblju od 2012. godine do 2016. godine izračunata je prosječna vrijednost udjela nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini i u aktivi za svako poduzeće u promatranom razdoblju, te je izračunata aritmetička sredina prosječnog udjela nematerijalne imovine za poduzeća iz uzorka. Kako su promatrana poduzeća iz farmaceutske industrije razvrstana u različite skupine prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti, u istraživanju je utvrđen trend kretanja dugotrajne nematerijalne imovine u bilancama poduzeća prema određenim skupinama djelatnosti: proizvodnja farmaceutskih pripravaka i trgovina farmaceutskim proizvodima.

U tablici 3. prikazana je aritmetička sredina prosječnog udjela dugotrajne nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini za sva promatrana poduzeća i posebno za poduzeća koja se bave proizvodnjom farmaceutskih pripravaka i za poduzeća koja se bave trgovinom na veliko farmaceutskih proizvoda u razdoblju 2012.-2016. godina.

Udjel nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini	Aritmetička sredina	Minimum	Maksimum	Koeficijent varijacije
za sva poduzeća iz uzorka	15,25	0,31	46,35	15,88
proizvodnja farmac.pripravaka	9,91	0,49	18,30	10,64
trgovina farmac. proizvodima	18,81	0,31	46,35	18,57

Tablica 3. Aritmetička sredina prosječnog udjela dugotrajne nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini promatranih poduzeća u razdoblju 2012.-2016. godina

Iz tablice 3. je vidljivo da je aritmetička sredina prosječnog udjela dugotrajne nematerijalne imovine poduzeća iz farmaceutske industrije u dugotrajnoj imovini u razdoblju 2012.-2016. godina iznosila 15,25% što znači da je prosječan udio nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini kod svih promatranih poduzeća iz farmaceutske industrije iznosio 15,25%. Najmanju prosječnu minimalnu vrijednost nematerijalne imovine u navedenom periodu ima Medical Intrade Zagreb d.o.o. (0,31%), dok najveću maksimalnu prosječnu vrijednost nematerijalne imovine ostvaruje Medika d.d. (46,35%). Koeficijent varijacije prosječne vrijednosti nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini kod poduzeća iz farmaceutske industrije pokazuje da je 15,88% prosječno odstupanje udjela nematerijalne imovine od prosječnog udjela nematerijalne imovine. Kod poduzeća koja se bave proizvodnjom farmaceutskih pripravaka aritmetička sredina prosječnog udjela nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini iznosila je 9,91%, dok kod poduzeća koja se bave trgovinom na veliko iznosi 18,81%. Koeficijent varijacije prosječne vrijednosti nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini kod poduzeća koja se bave proizvodnjom farmaceutskih pripravaka pokazuje da je 10,64% prosječno odstupanje udjela dugotrajne nematerijalne imovine navedenih poduzeća od prosječnog udjela nematerijalne imovine navedenih poduzeća. Kod poduzeća koja se bave trgovinom farmaceutskim proizvodima koeficijent varijacije prosječne vrijednosti nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini iznosio je 18,57% i pokazuje da je 18,57% prosječno odstupanje udjela dugotrajne nematerijalne imovine navedenih poduzeća od prosječnog udjela dugotrajne nematerijalne imovine navedenih poduzeća.

U tablici 4. prikazana je aritmetička sredina prosječnog udjela dugotrajne nematerijalne imovine u aktivi za sva promatrana poduzeća i posebno za poduzeća koja se bave proizvodnjom farmaceutskih pripravaka i za poduzeća koja se bave trgovinom na veliko farmaceutskih priprava.

Udjel nematerijalne imovine u ukupnoj imovini	Aritmetička sredina	Minimum	Maksimum	Koeficijent varijacije
za sva poduzeća iz uzorka	5,77	0,05	9,54	8,05
proizvodnja farmac.pripravaka	4,35	0,25	8,91	4,22
trgovina farmac. proizvodima	6,71	0,05	9,53	9,80

Tablica 4. Aritmetička sredina prosječnog udjela dugotrajne nematerijalne imovine u aktivi promatranih poduzeća u razdoblju 2012.-2016. godina

Iz tablice 4. je vidljivo da je aritmetička sredina prosječnog udjela dugotrajne nematerijalne imovine poduzeća iz farmaceutske industrije u ukupnoj imovini iznosila 5,77%, dok je kod poduzeća koja se bave proizvodnjom farmaceutskih pripravaka iznosila 4,35%, odnosno 6,71% kod poduzeća koja se bave trgovinom na veliko farmaceutskim proizvodima. Najmanju prosječnu minimalnu vrijednost nematerijalne imovine u navedenom periodu ima Medical Intrade Zagreb d.o.o. (0,05%), dok najveću maksimalnu prosječnu vrijednost nematerijalne imovine ostvaruje Medika d.d. (9,54%). Koeficijent varijacije kod poduzeća iz farmaceutske industrije pokazuje da je 8,05% prosječno odstupanje udjela nematerijalne imovine

navedenih poduzeća od prosječnog udjela nematerijalne imovine navedenih poduzeća, dok je 4,22% prosječno odstupanje udjela nematerijalne imovine navedenih poduzeća od prosječnog udjela nematerijalne imovine poduzeća.

5. Zaključak

Na temelju provedenog istraživanja utvrđeno je da se u promatranom razdoblju udjel nematerijalne imovine u dugotrajnoj imovini smanjivao što pokazuje da navedena poduzeća manje ulažu u dugotrajnu nematerijalnu imovinu. Također je utvrđeno da postoji razlika u udjelu nematerijalne imovine kod poduzeća iz farmaceutske industrije – proizvodnja farmaceutskih pripravaka i kod poduzeća koja se bave trgovinom na veliko farmaceutskim proizvodima.

6. Literatura

- [1] Jerman, M.; Kavčič, S. & Kavčič B. (2010). The Significance of Intangibles: A Comparative Analysis Between Croatia, Slovenia, Czech Republic, Germany and USA, *Economic research - Ekonomska istraživanja*, Vol.23, No.2, str.60-69, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/57912>, pristup 28.03.2018.
- [2] Pešević, S. (2015). Važnost upravljanja nematerijalnom imovinom (osnovne napomene). *SVAROG*, br. 11. str.162-171, dostupno na: <http://svarog.nubl.org/wp-content/uploads/2014/12/Doc.-dr-Slobodan-Pe%C5%A1evi%C4%87-VA%C5%BDNOST-UPRAVLJANJA-NEMATERIJALNOM-IMOVINOM-OSNOVNE-NAPOMENE.pdf>, pristup 29.03.2018.
- [3] Roška, V.; Milun, T.; Gozze Gučetić, N. (2014): Trends of Long-Term Tangible and Intangible Assets in The Republic of Croatia. *Journal of Accounting and Management*, Vol. IV, No.2, str.45-56, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/143425>, pristup 28.03.2018.
- [4] Hrvatski standardi financijskog izvještavanja, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_08_86_1709.html
- [5] Međunarodni računovodstveni standardi, dostupno na: (<https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/dodatni/404789.pdf>, pristup 04.04.2018.
- [6] Sektorske analize – Farmaceutska industrija, Ekonomski institut, dostupno na: www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske.../SA_farmaceutska_rujan-2017.pdf, pristup 20.3. 2018.
- [7] Agencija za investicije i konkurentnost, dostupno na: www.aik-invest.hr/sektori/farmacija, pristup 10.3.2018.
- [8] Zakon o nacionalnoj klasifikaciji, Narodne novine 58/07.
- [9]. FINA: <http://rgfi.fina.hr> , pristup 8.3. 2018 .
- [10]. Zakon o računovodstvu, Narodne novine 78/15, 134/15.